

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej – autoreferatu oraz wskazanego osiągnięcia projektowego dr Agnieszki Polkowskiej

sporządzona na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł
Sztuki Akademii Sztuki w Szczecinie (nr 5/2026 z dnia 12 marca 2026 roku)

Recenzję sporządziłam na podstawie „Autoreferatu habilitacyjnego”, składającego się
z trzech dokumentów:

1. **„Autoprezentacja 1”** – 87 stron, zatytułowana *Opis ścieżki rozwoju naukowego i projektowego*;
2. **„Autoprezentacja 2”** – 67 stron, zatytułowana *Opis cyklu prac: badań chromatograficznych, prezentacji i warsztatów pn. Befriending Earth, badań nad samorzutną organizacją materii w kontekście badań biomateriałowych pn. Siły kształtujące oraz projektu o charakterze badawczo-projektowym pn. Formative Forces*;
3. **„Autoprezentacja 3”** – 36 stron, zawierająca *Wykaz efektów pracy dydaktycznej i organizacyjnej w latach 2021–2025 oraz Wykaz osiągnięć naukowo-artystycznych w latach 2018–2026 (badania, projekty i realizacje)*.

Biogram

Dr Agnieszka Polkowska jest projektantką, trendwatcherką oraz badaczką designu spekulatywnego. Ukończyła Wydział Architektury Wnętrz i Scenografii Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, uzyskując tytuł magistra w 2012 roku. W latach 2014–2019 odbyła studia doktoranckie na tej samej uczelni. W 2019 roku obroniła rozprawę doktorską pt. *Antykruchłość w projektowaniu. Współczesny produkt luksusowy*. W latach 2008–2017 pracowała jako projektantka w firmie LPP S.A., gdzie zajmowała się projektowaniem odzieży oraz analizą trendów modowych. Od 2015 roku rozwija zainteresowania związane z designem spekulatywnym. Od 2021 roku jest zatrudniona w Akademii Sztuki w Szczecinie, obecnie na stanowisku adiunkta. Od 2024 roku pełni funkcję dziekana Wydziału Wzornictwa. W latach 2023–2024 kierowała Zakładem Historii i Teorii Designu. Prowadzi zajęcia z zakresu Projektowania Spekulatywnego, Design Research, Projektowania Produktu oraz Designu

Spekulatywnego. Równolegle współpracowała lub współpracuje z Politechniką Warszawską, Uczelnią Łazarskiego oraz Akademią Sztuk Pięknych w Gdańsku. Jest członkinią Rady Programowej Gdynia Design Days (2025–2026), członkinią jury konkursu make me! organizowanego przez Łódź Design Festival (2025) oraz konkursu Dobry Wzór organizowanego przez Instytut Wzornictwa Przemysłowego (2019). Organizuje warsztaty, uczestniczy w konferencjach, sympozjach, panelach dyskusyjnych oraz działaniach mentoringowych.

Recenzja „Autoprezentacji 1”

Ta część autoreferatu stanowi opis ścieżki projektowej, badawczej i dydaktycznej Autorki. Zarówno praca nad doktoratem, jak i obserwacja nowych tendencji w projektowaniu skłoniły ją do zmiany obszaru zainteresowań. Porzuciła działalność związaną z projektowaniem ubioru i analizą trendów modowych na rzecz designu spekulatywnego, koncentrując się na praktyce artystyczno-badawczej.

W takim ujęciu twórczość projektowa i artystyczna staje się formą poznania poprzez badanie. Dzieło nie jest jedynie efektem artystycznym czy artefaktem projektowym, lecz elementem procesu poznawczego, którego celem jest zdobywanie wiedzy. Projektant lub artysta przyjmuje rolę badacza, wykorzystując metody nie zawsze należące do klasycznego warsztatu naukowego i niewymagające rygorystycznych procedur badawczych. Służą one raczej stawianiu pytań, ujawnianiu relacji, testowaniu hipotez oraz wskazywaniu nowych perspektyw interpretacyjnych. W swojej działalności projektowo-badawczej Agnieszka Polkowska wykorzystuje m.in. skanowanie horyzontu (horizon scanning), analizę ukrytych metafor oraz wywiady pogłębione. Jej celem jest opracowywanie scenariuszy przyszłości. Zmiana pola zainteresowań była związana z krytycznym stosunkiem Autorki do trendwatchingu, który – jak zauważa – przestał pełnić funkcję narzędzia eksploracji przemian społecznych i identyfikacji ducha czasu, stając się przede wszystkim elementem strategii marketingowych i działań komercyjnych. Również refleksja nad koncepcjami takich myślicieli jak Theodore Roszak skierowała jej uwagę ku metodom spekulatywnym. Autorka uznaje, że mogą one „pełnić funkcję narzędzia przybliżającego i wizualizującego abstrakcyjne pojęcia oraz idee, a tym samym stanowić narzędzie refleksji i debaty”. To podejście stało się głównym nurtem jej dalszej działalności twórczej i dydaktycznej.

W *Autoprezentacji 1* przedstawiono cztery projekty realizowane ze studentami, a niekiedy również absolwentami, w których Autorka zastosowała wypracowane metody projektowo-badawcze. Pierwszy z nich, wystawa „Follow the Object”, zaprezentowana podczas 15. edycji Łódź Design Festival (2021), była efektem letniej szkoły projektowania. Skupiała się na relacjach, historiach i emocjach związanych z przedmiotami codziennego użytku, ukazując ich rolę w kształtowaniu zachowań i nawyków użytkowników. Drugim projektem była wystawa „Rytuał przejścia” pokazana podczas Gdynia Design Days (2022). Miała formę performatywnej narracji o projektowaniu, angażującej uczestników poprzez opowieść i bezpośredni kontakt z obiektami. Projekt symbolicznie odchodził od

tradycyjnych modeli projektowania, akcentując troskę o dobrostan, środowisko oraz relacje międzygatunkowe. Trzecia realizacja, „Portal – Manuba 1922” (Gdynia Design Days 2022), powstała w interdyscyplinarnym zespole jako limitowana seria ceramicznych obiektów inspirowanych gdyńskim modernizmem. Projekt badał przejście między tradycyjnymi i nowymi rolami projektowania, materializując trzy scenariusze przyszłości: analogowy, hybrydowy i metafizyczny. Łączył tradycyjne rzemiosło ceramiczne z narzędziami współczesnego projektowania. Czwarty projekt, „Becoming Beginners – projektowanie w czasach postwzrostu” (2023–2024), miał charakter edukacyjno-badawczy. Jego osią była rezydencja na biodynamicznej farmie Hofgut Rimpertsweiler w Niemczech, podczas której uczestnicy badali lokalne praktyki cyrkularne oraz relacje między ludźmi, roślinami, zwierzętami i technologią. Efektem działań były m.in. mobilne stoisko-dialog *The Stall* oraz rozwijana „tkanina pamięci”. Projekt prezentowano w Berlinie i Szczecinie, a jego zwieńczeniem była wystawa w Galerii Łącznik. Program promował wartości związane ze współzależnością, kolektywnością i zrównoważonym projektowaniem.

W kolejnym podrozdziale, „1.5. Projektowanie spekulatywne: ramy, inspiracje, definicja własna”, Autorka opisuje własną metodykę projektową (*Speculation Friction Mapping + Future Backcasting*), rozwiniętą na bazie narzędzi *4 Futures* i backcastingu, a następnie wdrożoną do dydaktyki projektowania spekulatywnego. Odwołuje się przy tym do koncepcji Anthony’ego Dunne’a i Fiony Raby, Benjamina Brattona oraz Alexa Warda, budując własną definicję projektowania spekulatywnego, rozszerzającą perspektywę projektową poza wymiar antropocentryczny. Inspirując się myślą Donny Haraway i pojęciem „gęstej teraźniejszości”, przedstawia spekulację jako narzędzie wyobrażania oraz prefigurowania pożądaných przyszłości. Rozdział ten stanowi teoretyczne zaplecze dla dalszej działalności projektowej i dydaktycznej Agnieszki Polkowskiej, w tym programu Pracowni Projektowania Spekulatywnego, i został uzupełniony przykładami zadań projektowych oraz materiałem ilustracyjnym.

Podsumowanie „Autoprezentacji 1”

Autorka opowiada się za perspektywą humanistyki środowiskowej opisującej naturokulturowe praktyki oraz kwestionującej antropocentryczne modele kultury. Perspektywa ta staje się głównym obszarem jej zainteresowań badawczych zarówno w działalności dydaktycznej, jak i we własnej praktyce projektowej.

Opis przejścia od projektowania rynkowego do projektowania spekulatywnego oraz konsekwencja, z jaką Agnieszka Polkowska rozwija swoją wiedzę i praktykę projektowo-badawczą, budzą moje uznanie. Szczególnie istotne wydaje mi się jej głębokie przekonanie o wartości obranej drogi twórczej, mimo że środowisko zawodowe i akademickie – zwłaszcza przedstawiciele starszego pokolenia – nie zawsze dostrzegają znaczenie tego rodzaju praktyk, preferując projektowanie ukierunkowane na potrzeby rynku i przemysłu. Nierzadko badawcze podejście do projektowania traktowane jest jako działalność bliższa sztuce niż projektowaniu. W mojej ocenie metody stosowane przez Autorkę oraz

wpracowane przez nią efekty – choć czasami mogą sprawiać wrażenie zbyt idealistycznych – wnoszą istotne ożywienie do współczesnego dyskursu projektowego. Dostrzegam w nich dwie szczególnie ważne wartości. Po pierwsze, stanowią krytykę nadmiernego konsumpcjonizmu, którego współtwórcami są również projektanci. Po drugie, wskazują nowe obszary wiedzy i potencjalne punkty styku między dyscyplinami, pozwalające wyobrazić sobie alternatywne modele rozwoju społecznego i dobrostanu, wykraczające poza dominujący dziś paradygmat wzrostu.

W tej części autoreferatu moją uwagę zwróciły również kompetencje organizacyjne Agnieszki Polkowskiej. Potrafi skutecznie zarządzać dużymi zespołami, zarówno w środowisku akademickim, jak i w ramach projektów interdyscyplinarnych realizowanych we współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Umie pozyskiwać środki finansowe, organizować warsztaty, wystawy, konferencje i sympozja, a także budować trwałe relacje pomiędzy różnymi środowiskami. Są to kompetencje szczególnie cenne w obszarze badań projektowych, który często zmagają się z ograniczeniami finansowymi i organizacyjnymi.

W tym kontekście uwagi zamieszczone poniżej mogą wydawać się drugorzędne, jednak z racji funkcji recenzentki czuję się zobowiązana do zwrócenia uwagi również na formalną stronę opracowania. Tekst napisany jest językiem stosunkowo swobodnym, miejscami potocznym. Niektóre fragmenty są nie dość klarowne, pojawiają się powtórzenia, informacje emocjonalne oraz dygresje biograficzne, które nie wnoszą istotnych treści do zasadniczego wyводу. Przykładem może być zdanie: „Rekomendacja była dla mnie miłym zaskoczeniem i gestem zaufania. Po głębszym namyśle i rozważeniu możliwości podjęcia się tej funkcji, zdecydowałam się wystartować w konkursie.” Podobnych fragmentów jest więcej. W mojej ocenie część informacji biograficznych i organizacyjnych mogłaby zostać znacząco skondensowana, co pozwoliłoby lepiej wyeksponować główne zagadnienia badawcze.

Autoreferat wymagałby również staranniejszego opracowania redakcyjnego. Niektóre ilustracje i infografiki są mało czytelne lub wręcz niemożliwe do odczytania w prezentowanej skali, jak np. zrzut ekranu dokumentujący użycie narzędzi na s. 23 czy podobne materiały na s. 29. Być może zostały przygotowane z myślą o innym formacie prezentacji, jednak w obecnej postaci nie spełniają swojej funkcji informacyjnej.

Recenzja Autoprezentacji 2

Ta część autoprezentacji obejmuje trzy prace wskazane przez Autorkę jako osiągnięcia stanowiące podstawę postępowania habilitacyjnego, a zarazem – jak sama podkreśla – odzwierciedlające jej podejście do projektowania. Są to: cykl badań chromatograficznych *Befriending Earth* zrealizowany w Folkwang Universität der Künste w Essen (2024), analiza wizualna wyników badań tzw. metod obrazujących pt. *Sily kształtujące* przeprowadzona w Towarzystwie Badań nad Rakiem w Arlesheim (2024) oraz projekt *Formative Forces*, zaprezentowany podczas wystawy *Material Matters* w ramach London Design Festival (2025).

Prezentację prac poprzedza omówienie teorii aktora-sieci Bruno Latoura, zgodnie z którą rzeczywistość społeczna powstaje dzięki relacjom pomiędzy różnymi aktorami – ludźmi, przedmiotami, technologiami, instytucjami czy elementami środowiska naturalnego. Autorka odwołuje się również do koncepcji Beth Dempster, Donny Haraway, Jamesa Lovelocka, Buckminstera Fullera i Theodore’a Roszaka. Łączy je krytyka antropocentrycznego traktowania natury jako zasobu przeznaczonego do eksploatacji oraz postulat projektowania ujawniającego i wzmacniającego relacje pomiędzy człowiekiem, technologią i środowiskiem. Te inspiracje wyraźnie kształtują postawę badawczą Agnieszki Polkowskiej. Autorka deklaruje własne podejście metodologiczne, w którym badanie i projektowanie nie tworzą linearnego ciągu, lecz współistnieją i wzajemnie się warunkują. Tak rozumiana praktyka zbliża się do nurtu *investigative design*, a także projektowania spekulatywnego i krytycznego, gdzie równie istotne jak tworzenie rozwiązań staje się poszerzanie perspektywy poznawczej. Polkowska opiera swoje działania na czterech metodach: mapowaniu źródeł, wywiadach eksperckich, eksperymentach materiałowych oraz badaniach terenowych prowadzonych we współpracy z lokalnymi społecznościami. Końcowym efektem nie musi być produkt, lecz także proces dialogu, refleksji lub upowszechniania wiedzy. W odróżnieniu od wzornictwa rynkowego jej projekty nie są nastawione na produkcję seryjną czy maksymalizację zysku, lecz na odpowiadanie na potrzeby konkretnego miejsca i społeczności.

Befriending Earth

Punktem wyjścia dla projektu *Befriending Earth* były badania przeprowadzone na terenie Zeche Zollverein w Essen oraz w Folkwang Universität der Künste. Ich celem było określenie stopnia zanieczyszczenia gleb na terenach ogródków działkowych z wykorzystaniem chromatografii cyrkularnej. Metoda ta pozwala na uzyskanie wizualnego obrazu jakości gleby w sposób stosunkowo prosty i dostępny dla osób nieposiadających specjalistycznego przygotowania laboratoryjnego. Istotnym elementem projektu było opracowanie procedury umożliwiającej samodzielne wykonywanie badań przez użytkowników działek. Dzięki temu projekt nie ograniczał się do diagnozy problemu, lecz stawał się narzędziem aktywizacji społecznej i budowania świadomości ekologicznej.

W mojej ocenie jest to bardzo udany przykład połączenia badań i projektowania. Szczególnie wartościowy wydaje się wybór metody wizualizującej stan środowiska w sposób zrozumiały dla szerokiego grona odbiorców. Projekt skutecznie angażuje społeczność lokalną i ma wyraźny wymiar etyczny oraz obywatelski. Stanowi przykład projektowania, które nie tylko diagnozuje problem, ale również uruchamia proces społecznej odpowiedzialności za środowisko.

Siły kształtujące

W rozdziale *Siły kształtujące* Autorka opisuje wizytę badawczą w Towarzystwie Badań nad Rakiem w Arlesheim, gdzie zapoznała się z metodami określanymi jako „obrazujące”, służącymi jakościowej ocenie próbek poprzez analizę procesów samoorganizacji materii. Rozdział ten dokumentuje rozwój jej zainteresowań biomateriałami oraz relacjami między

właściwościami surowców roślinnych a procesami projektowymi. Niewątpliwą zaletą tej części autoreferatu jest otwartość poznawcza oraz gotowość do przekraczania granic między dyscyplinami. Takie podejście wpisuje się w aktualne tendencje badawcze traktujące projektowanie jako narzędzie eksploracji relacji pomiędzy człowiekiem, środowiskiem i materia.

Jednocześnie rozdział budzi zastrzeżenia metodologiczne. Autorka przyjmuje założenia prezentowane przez instytucję goszczącą bez dostatecznego krytycznego dystansu. Dotyczy to zwłaszcza zagadnień związanych z homeopatią, wpływem rytmów księżycowych na właściwości roślin czy oceną „witalności” próbek na podstawie struktur wizualnych. Są to obszary pozostające poza głównym nurtem współczesnej nauki lub budzące istotne kontrowersje. W tekście zabrakło wyraźnego zaznaczenia tego statusu oraz refleksji nad ograniczeniami prezentowanych metod.

Problem stanowi również niejednoznaczność pojęć takich jak „witalność”, „koherencja” czy „zdrowie próbki”, które funkcjonują jako kategorie badawcze, lecz nie zostają precyzyjnie zdefiniowane. W rezultacie trudno ocenić, na ile przedstawiane obserwacje mają charakter empiryczny, a na ile interpretacyjny. Znaczna część rozdziału ma charakter sprawozdawczy i koncentruje się na opisie badań prowadzonych przez naukowców Instytutu, podczas gdy własny wkład badawczy habilitantki pozostaje mniej wyraźny. Warto również zauważyć, że część badań prowadzonych w tej instytucji – zwłaszcza związanych z homeopatią i antropozofią – jest traktowana przez środowisko naukowe jako eksperymentalna lub niewystarczająco potwierdzona klinicznie.

Material Matters

Znacznie bardziej przekonująco prezentuje się projekt *Formative Forces*, opisujący badania realizowane w latach 2024–2025, których efekty pokazano podczas London Design Festival oraz wystawy *Positions on Freedom. Design and Its Boundaries* we Frankfurcie. Przedmiotem badań stał się dziki chmiel zwyczajny (*Humulus lupulus*) występujący na terenach Doliny Dolnej Odry. Autorka potraktowała tę roślinę jako punkt wyjścia do badań nad lokalnym materiałem włókienniczym oraz historią jego wykorzystania. W projekcie połączone zostały wątki przyrodnicze, kulturowe i historyczne. Dzięki współpracy z Aleksandrą Sobieszczyk i Pracownią Rzemiosł Dawnych opracowano sposób pozyskiwania włókien z łodyg chmielu oraz wykonano z nich koronkę klockową, wykorzystując zarówno tradycyjne, jak i współczesne techniki.

Jest to, moim zdaniem, najciekawsza część przedstawionego dorobku. Pokazuje przejście od inspiracji teoretycznych i badań terenowych do konkretnego projektu materiałowego. W przeciwieństwie do poprzedniego rozdziału wyraźnie zaznacza się tutaj autorska inicjatywa badawcza oraz umiejętność przekształcania zdobytej wiedzy w działanie projektowe. Szczególnie wartościowe jest osadzenie badań materiałowych w szerszym kontekście kulturowym, historycznym i środowiskowym, co wpisuje się w aktualne nurty projektowania bioregionalnego i regeneratywnego.

Na uznanie zasługuje również konsekwencja, z jaką Polkowska rozwija swoje kompetencje badawcze poprzez udział w specjalistycznych kursach, konsultacje z międzynarodowymi ekspertami i współpracę z renomowanymi ośrodkami naukowymi. Zdobywana wiedza znajduje bezpośrednie przełożenie na realizowane projekty. Największą wartością *Formative Forces* jest budowanie autorskiego programu badań nad biomateriałami opartymi na lokalnych zasobach i relacjach środowiskowych.

Podsumowanie

Przedstawione trzy projekty są zróżnicowane tematycznie i metodologicznie, co świadczy o szerokim spektrum zainteresowań badawczych Autorki. Szczególnie wysoko oceniam projekty *Befriending Earth* oraz *Formative Forces*, które pokazują umiejętność łączenia wiedzy z różnych dyscyplin oraz przekładania refleksji teoretycznej na konkretne działania projektowe. W obu przypadkach projekt staje się jednocześnie narzędziem badania, edukacji i budowania świadomości społecznej. Prace te potwierdzają również zdolność Agnieszki Polkowskiej do tworzenia sieci współpracy, angażowania instytucji i ekspertów oraz skutecznego upowszechniania rezultatów badań w kraju i za granicą.

Najwięcej wątpliwości budzi projekt *Sity kształtujące*. Sam fakt podejmowania tematów funkcjonujących na pograniczu różnych tradycji poznawczych nie stanowi problemu. Wymaga jednak wyraźnego rozdzielenia perspektyw naukowych i pozanaukowych oraz jednoznacznego określenia statusu omawianych metod. Uważam, że zagadnienie to powinno stać się przedmiotem pogłębionej dyskusji podczas kolokwium habilitacyjnego.

Pewną słabością całej autoprezentacji pozostaje także jej warstwa formalna. Opisy kursów, szkoleń, spotkań i instytucji zajmują niekiedy więcej miejsca niż analiza własnych rezultatów badawczych. Czytelnik otrzymuje bogaty obraz środowiska współpracy Autorki, lecz mniej informacji o sposobie, w jaki zdobywana wiedza została przekształcona w autorską metodologię. Miejscami tekst przyjmuje formę eseistycznej narracji o drodze twórczej, co zwiększa jego atrakcyjność literacką, ale niekiedy osłabia precyzję argumentacji naukowej.

Mimo tych uwag całość przedstawia spójny i interesujący program badawczo-projektowy, konsekwentnie rozwijany przez Agnieszkę Polkowską.

Konkluzja

Stwierdzam, że przedstawiony przez dr Agnieszkę Polkowską dorobek, pomimo pewnych niedociągnięć dostrzegalnych w sposobie opisu projektów, redakcyjnym opracowaniu autoreferatu oraz wątpliwości dotyczących metodologicznych podstaw jednej z prezentowanych prac, spełnia wymagania określone w ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. 2018 poz. 1668 ze zm.)

W szczególności uznaję, że Habilitantka wykazała:

1. realizację oryginalnych osiągnięć projektowych stanowiących znaczący wkład w rozwój dyscypliny sztuki projektowe (art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. c),

2. istotną aktywność naukową i artystyczną prowadzoną w różnych ośrodkach akademickich i badawczych, zarówno krajowych, jak i zagranicznych (art. 219 ust. 1 pkt 3).

Przedstawione osiągnięcia potwierdzają samodzielność badawczą i twórczą dr Agnieszki Polkowskiej, jej zdolność do prowadzenia interdyscyplinarnych projektów oraz konsekwentne rozwijanie własnego programu badawczo-projektowego.

W związku z powyższym popieram wniosek o nadanie dr Agnieszce Polkowskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki projektowe.

prof. Czesława Frejlich

Kraków, 1 czerwca 2026 roku